

Kristina Zábrodská

Životní styl za první republiky na příkladu gastronomie v českém dobovém tisku.

(posudek rigorózní práce)

Autorka si zvolila téma, které bylo a je v naší odborné literatuře věnované meziválečné době opomíjené a objevuje se v ní většinou jen sporadicky, tak říkajíc v druhém plánu. Ke zpracování tématu nepřistoupila bez předběžných zkušeností, které získávala už při předchozí práci. Zájem badatelů vzbuzovaly ovšem už dříve spotřební možnosti širších lidových vrstev v době válečných konfliktů první a druhé světové války a v období těsně po nich. Většinou na nich přesvědčivě dokládali strádání širokých vrstev obyvatel, jejich špatný zdravotní stav, který zvyšoval úmrtnost ještě dost dlouho po ukončení bojů, a upozorňovali, že touto cestou narůstaly skutečné válečné ztráty na životech. Určitou pozornost věnovali ovšem v jiných souvislostech otázkám stravování také etnologové. Ti se zpravidla nezabývali meziválečným, ale většinou starším obdobím našich dějin. Na rozdíl od odborné literatury existuje pramenů ke zkoumání zvolené problematiky poměrně velké množství. Autorka se zaměřila na využití tisku, vedle něj obsahují z publikovaných zdrojů mnohé údaje o gastronomii například také kuchařské knihy, zdravotně a populární lékařské příručky, učebnice společenského chování, reklama, z nepublikovaných pramenů mohou být pro téma zajímavé různé domácí zápisky, autobiografie, soukromá korespondence.

Kristina Zábrodská se vzhledem k chronologickému a tematickému vymezení práce stala ovšem do značné míry průkopnicí v poznávání výše uvedeného tématu v meziválečné éře, a proto se nutně musela rozhodnout pro zúžení pramenné základny. V tomto kontextu byl dobový tisk nepochybně vhodným a reprezentativním východiskem. Výběr použitých a zpracovaných periodik svědčí o snaze zachytit gastronomii v meziválečném Československu v širokých sociálně profesních souvislostech, představit její specifika na venkově i ve městech. Do budoucna by se při dalším výzkumu mohly zohlednit a konkretizovat i zvláštnosti ženského a mužského jídelníčku, zásady dětské a mládežnické výživy, případně

symbolický význam určitých jídel a potravin i způsob jejich konzumace při mimořádných životních nebo společenských událostech (například při zásnubách, svatbě, pohřbu, v době těhotenství a po porodu).

Dílo obsahuje vedle úvodu, ve kterém je zdůvodněna volba tématu, a shrnujícího závěru pět dalších částí, které logicky a přehledně seznamují čtenáře se zvolenými badatelskými postupy i s poznatky, ke kterým autorka na základě analýzy pramenů dospěla. V úvodu by snad mohla být poznámka věnovaná Slovensku, alespoň v podobě zdůvodnění, proč se tímto regionem práce nezabývá. Členění textu vychází z požadavků kladených na rigorózní práci a nelze mu nic závažného vytknout. Metodologický postup se opírá o reprezentativní výběr domácích a především zahraničních prací. Využití zahraničních zkušeností, které jsou pro danou problematiku mnohem bohatší než české příspěvky, zpracování nepochybně prospělo. Dále se autorka věnovala obecným charakteristikám periodik, která využila pro svou analýzu. Určitý problém vyvolává skutečnost, že některé ze zvolených titulů nevycházely po celou dobu existence meziválečného Československa, jiné měly starší minulost, a proto se jejich údaje jen obtížně srovnávají k určitému období, například nelze u všech sledovat, jak se v gastronomické části vyrovnávaly s velkou hospodářskou krizí nebo s ohrožením samostatné existence ČSR. Čtvrtá část se zabývá charakteristikou první republiky. Text v ní mohl pracovat s poměrně bohatou českou historickou literaturou, kterou nebylo sice možné využít beze zbytku, ale jejíž nejvýznamnější část se v odkazech objevuje. Tato literatura autorce pomohla přinést přesvědčivé charakteristiky celkového vývoje a získat východisko pro další specializovaný výklad. Z významnějších zpracování doporučuji věnovat pozornost i publikacím V. Laciny mimo jiné proto, že některé z nich se zabývaly dějinami zemědělství a produkcí potravin.

Těžiště vlastního výzkumu obsahují kapitoly pět a šest. V nich se zhodnotilo důkladné studium i samostatný přístup k problematice. Je v nich představena česká gastronomie v období tzv. první republiky z hlediska různých sociálně profesních skupin obyvatelstva ve městech i na venkově, dotýká se stravování v domácnostech i v restauračních zařízeních určených veřejnosti. Možná, že v této souvislosti by zasloužily zmínit také různé způsoby tzv. rychlého občerstvení (na trzích, v řeznictví), některé „objevy“ české gastronomie jako obložený chlebiček apod. Zajímavé jsou i grafy a shrnující tabulky, které ukazují obsah a frekvenci gastronomických témat v jednotlivých periodikách. V některých drobnostech se ovšem projeví i meze věrohodnosti novinových a časopiseckých pramenů. Nelze například připsat až první republice oblibu některých pokrmů, konkrétně třeba řízků. Ty chutnaly Čechům už hluboce v 19. století a plesová sezóna v Praze se tehdy (také v tisku) označovala za období telecích řízků.

Poznámky, které mě při četbě zajímavého textu napadaly, nemají za cíl zpochybnit hodnotu předložené disertační práce. Naopak, text, který nevyvolává další otázky a připomínky, nebývá zpravidla tvůrčí a podnětný. Právě tyto charakteristiky však mě napadají při posuzování rigorózní práce Kristiny Zábrodské. Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně.

V Praze 14. 10. 2014

Doc. PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc.